

KORENMOLEN "DE HOOP" TE HAREN

door B. Jongsma.

Deze bijdrage voor 'De Zelfzwichter' gaat over de ronde stenen korenmolen *De Hoop* te Haren (nr. 47 in het Groninger Molenboek), over het wel en wee van de molen en van de mensen, die ermee verbonden zijn of waren.

Mijn bekendheid met *De Hoop* gaat terug naar de jaren zestig, toen ik als secretaris van de Provinciale Groninger Molencommissie, samen meestal met de heer Hendrik Doedens of soms met de heer B. van der Veen Czn., de toestand wel eens opnamen.

Doordat de subsidiëring voor molenrestauraties ruimer werd (zij het – wat het Rijk betreft – soms met hollen en stilstaan) werd de gedachte levendiger ook voor deze molen tot een restauratie te komen.

De molen was het zeker waard. Van de belangrijkste bijzonderheden wordt een aantal in het Groninger Molenboek vermeld. Interessant is dat daaraan kan

worden toegevoegd de bevinding van de heer B. van der Veen Czn, de op 3 augustus 1987 overleden (molen-)historicus en steenfabrikant, dat de

*Korenmolen "De Hoop" te Haren, met de bijbehorende schuren.
Gebouwd in 1843 en geres-
taureerd in 1975.
Ongewoon in onze provincie
zijn de 16 stellingschoren.
Ansichtkaart,
collectie: W.O. Bakker.*

molen in 1843 gemetseld moest zijn van stenen, die na een brand van het landgoed Nienoord te Leek beschikbaar kwamen.

Het waren stenen van een royaal formaat en gelet op de dikte van het muurwerk hoefde men niet op eentje meer of minder te kijken.

In 1960 had de molen nog een opknopbeurt gehad. Molenmaker J.D. Medendorp zette er toen onder meer een roede in, die afkomstig was van de poldermolen te Scheemderzwaag (nr. 94), die in 1959 gesloopt werd.

De toestand van *De Hoop* werd er daarna niet beter op. De stuclaag rondom de ronde romp was al lang niet meer waterwerend, ondanks de jaarlijkse inspanningen van de molenaar. Al met al bood de romp een lelijke aanblik. Hij was al eens gekoolteerd, latere plaatselijke behandelingen tekenden zich af. De molen werd zeer vochtig. Verder kwamen er gaandeweg ook meer mechanische gebreken tot verdriet van de molenaarsfamilie.

Evenwel was het een gunstig uitgangspunt dat de particuliere eigenaren best opdracht wilden geven tot een restauratie en bereid waren daarin een eigen financieel aandeel te leveren. Met medewerking van de Provinciale Groninger Molencommissie lukte het de belangrijkste subsidieverstrekkers (Rijk, gemeente en provincie) over de streep te krijgen. Er volgde een inschrijving, waarbij die van de molenmakerij Bremer als gunstigste uit de bus kwam. Dat was in de tijd dat Chris Bremer zijn bedrijf had overgedaan aan de aannemers Henk en Jan Dunning.

Er kwam een prima restauratie tot stand. Zo werd het wiekenkruis een voorbeeld van een windbenutzer, zoals die in deze streek is ontwikkeld: zelfzwaarting met stroomlijnneus en remkleppen. Ook de triplex-kleppen hielden zich goed. Het muurwerk werd met inschakeling van aannemer Harry Postema grondig aangepakt: te beginnen met het afhakken van oude smeerlagen en rauwhakken van de onderliggende metselsteen terwille van een goede

hechting met de stuclaag. De molen, die eerst gelijk een vochtige spons was, werd zo droog als gort. Groningerland kreeg er weer een mooie molen bij. Dit alles zeker ook dankzij de aanwezigheid van een molenaar en de positieve instelling van de opdrachtgevers.

Opdrachtgevers moeten we schrijven, omdat de erven P. Ekkelkamp toen de eigenaren waren. Door uitkoop bleef hiervan de molenaarsdochter Rika over, zoals in het volgende zal worden verduidelijkt.

Rika toont mij een koopakte, opgemaakt in 1905 door notaris Van Bommel van Vloten te Groningen. Toen deed Arend Pieters, fabrikant wonende te Haren, de molen c.a. over aan Pieter de Lange, boekhouder wonende te Haren. Arend Pieters werd fabrikant genoemd, omdat hij met windkracht en met motor in een aparte schuur olie fabriceerde. De molen was vooral een oliemolen. De notaris omschreef de goederen als volgt:

Rogge- en oliemolen te Haren, als drie staande oliebakken, vier oliebusen, drie bascules met gewichten, alle maten en gewichten en trechters, alle meet-schoppen en vegers, alle voorradige lampen, een stoomroerketel met toebehoren, al het aanwezige oud ijzerwerk, drie ladders, stempelschoppen en stookwerktuigen, een slijpsteen, alle machinekamerbenodigdheden, waaronder sleutels, smeerkannen, enzoovoort, vijf lijnmeelbakken, al het losse en vaste voor- en naslagsladegoed, alle hoekzakken en voor- en naslagzakgoed, drie zeefsten, al het losse raderwerk, kammen, spaken, vuisten, kielen, enzoovoort, twee stampers en twee dito potten, alle kettings, koevoeten, voorhamers en dommekracht, vier kruikarren en een handkar op veeren, alle balen en meelzakken, een trap en een op het erf liggende kantsteen.

De verkoper Arend Pieters overleed op 28 januari 1915 te Kampen. De Lange verdiende op verschillende manieren de kost. De Boerenleenbank werd in het molenaarshuis gevestigd met hem als kassier. Ook was hij veevoederhandelaar en commissionair in granen. In de 1^e

De aangebouwde
olieslagerij bij
molen "De Hoop".

Foto: B. Jongsma.

Wereldoorlog werd het molenaarshuis zelfs een distributiekantoor; het loket voor de uitgifte van bonnen is in ere gehouden. Bij al deze activiteiten werd de molen wel het stiefkind.

Met Pieter Ekkelkamp, die leefde van 1880 tot 1956, ging dat anders worden. Hij huurde de molen van De Lange met recht van koop. Die koop kwam op 26 november 1925 tot stand. Notaris Van Andringa de Kempenaer omschreef:

De korenmolen met schuur, huizen, erf, tuin en laan, alles staande en gelegen te Haren, kadastraal bekend gemeente Haren, sectie K no's. 2167, 2168, 2170, 3017 en 4471, tezamen ter grootte van 29 aren, 09 centiaren, met al hetgeen daartoe als onroerend goed door bestemming behoort.

Met deze overdracht kwam veel minder land bij de molen te behoren. Verder in westelijke richting had De Lange stukken grond aan ene Holtkamp verkocht. De koopsom was f 12.000,-, in die tijd geen gering bedrag. Ook na het overlijden van haar vader betaalde Rika nog aflossingen.

Het was hard werken voor Pieter Ekkelkamp om het bedrijf weer op gang te krijgen en te houden. De olieproductie werd niet weer ter hand genomen: de installatie was zwaar in ongerede geraakt.

Pieter was een "schone" molenaar: netheid sierde zijn bedrijf. Hij was met zijn gezin in 1922 verhuisd van Helpman naar Haren. In Haren was hij eerst molenaarsknecht op de molen *Noordenveld* in Norg. Zijn naam staat daar nog in een der balken. De afstand Haren-Norg placht hij lopende te volbrengen. Pieter Ekkelkamp en zijn vrouw Anita Vonk kregen drie dochters: Anna, Wubbogina (Bientje) en Henderika (Rika). Anna trouwde met Jan Pieters (geen familie van de eerder genoemde Arend Pieters). Haar zoon Bertus, nu 63 jaar, is de tegenwoordige molenaar. Zijn vader werkte ook al op *De Hoop*. Hetzelfde gold jarenlang voor Rika's grootvader Hendrik. Zij is naar hem genoemd. Een knecht was ook Marcus Schutte. Bientje verzorgde bestellingen en de boekhouding. Maar de derde van de erfgenamen-dochters, onze hoofdpersoon Rika, bleef het meest verbonden met de molen.

Rika draaide volop in het drukke molenaarsbedrijf mee. Ze wist van aanpakken tot en met de zakken graan of meel. Maar vooral in de 2^e Wereldoorlog kwamen daar allerlei besognes bij, als bijvoorbeeld distributiezaken. Zwart draaien was verboden, daarom gebeurde dat 's nachts. Er waren ook particulieren die kleine hoeveelheden graan inleverden om het gemalen weer terug te krijgen.

Zulk soort zaken had in die tijd de belangstelling van "de economische rechter". In dat verband kreeg Rika ook eens te maken met een marechasseuse, die plompverloren de trap omhoog wilde nemen. *Als je dat doet, trek ik de trap onder je weg*, zei Rika. Schoorvoetend verdween hij, maar kwam met een boogje terug voor een tweede poging. Met pech, want wederom liep hij Rika tegen het lijf.

Rika, die geen behoorlijk antwoord kreeg en die bovendien voorzien is van ingebouwde buskruit, kwam tot ontploffing. De marechasseuse verdween nu echt, maar niet nadat de kleine (ongeveer 1,60 m.) maar kordate molenaarsdochter hem een platte landing op de grond had bezorgd. Haar dagelijks werk was een soort krachttraining, en dat was nu goed van pas gekomen.

Later zei het slachtoffer tegen haar vader: *Mijn optreden was toch wel wat te brutaal.*

Je hoort vaker mooie verhalen uit de Groninger molenwereld in oorlogstijd. Toch was het geen pretje, in die tijd. Moeilijk was het ook met de paarden: die werden zo nu en dan door de bezetter gevorderd. Bertus maakte mee dat zijn wagen met vrachtgoed en het gehuurde paard in de Noorderhaven terecht kwam.

Bertus leerde het malen van Pieter Ekkelkamp. Hij moet een goede leerling geweest zijn, want de maalprodukten die in de winkel worden verkocht, zijn van de beste kwaliteit. Zijn molenwerk werd onderbroken van 1947 tot 1950. De militaire dienstplicht bracht hem in Indonesië (politioenele akties). Maar in 1950 vatte hij de draad weer op; ook weer erop uit met paard en wagen. Zoals hiervoor opgemerkt is hij inmiddels al een zestiger geworden. Voor het malen is nog niet een opvolger in zicht. Misschien wordt dat mettertijd een vrijwillige molenaar.

Op de stelling van molen "De Hoop" te Haren zien wij hier van links naar rechts: Kees van Ham, Rika van Ham-Ekkelkamp en molenaar Bertus Pieters.

Foto: B. Jongsma.

We praten echter nu niet over de belangrijkste pijler van het bedrijf. Vooral in Haren is het bedrijf met zijn molen, woningen en schuren op het mooiste stukje Haren, bekend wegens de winkel. De enige winkel in Haren waar alles te koop is voor huisdieren, waaronder aquarium-vissen. Maar ook schoeisel, spullen voor de tuin en de hengelsport en wat al niet meer, al met al zo'n 10.000 artikelen.

We zijn nu gekomen in het nieuwe tijdperk voor *De Hoop*. Een jaar of twintig geleden voorzag Rika dat het met het oorspronkelijke bedrijf wel eens een kwijnende zaak kon worden. Er kwamen alsmaar minder boeren en boerenklandizie. Ze maakte een eenvoudig begin met de verkoop van artikelen voor huisdieren. Aldus legde ze de basis voor een druk beklante nering.

Nog steeds kan men spreken van een familiebedrijf, waarin werken Rika, haar 44-jarige zoon Kees van Ham, Bertus en zijn vrouw. Tot voor kort draaide ook de man van Rika: Jacob van Ham, nu 80 jaar, volop mee.

De nabije toekomst van de onderneming ligt nu vooral in handen van de zeer werkzame Kees van Ham, woonachtig elders in Haren. Vóór zijn overschakeling enige jaren geleden was hij vakman-schilder. Daarbij sloeg hij de winkel en woningen niet over; zijn verwerk draagt hij aan de verzorgde interieurs. Die

interieurs zijn op historisch verantwoorde manier, weliswaar met toepassing van modern comfort, in stand gebleven.

Als mijn vrouw en ik bij het echtpaar Van Ham-Ekkelkamp in de kamer zitten, wordt het theetijd. Dat ontgaat de roodstaart-papegaai niet. *Rika, Rika*, roept hij, om vervolgens een smakkend smulgeluid te maken. *Ja, ja, jij krijgt ook wat, hoor*. Ook de keeshond stelt zich in de juiste houding op.

Onze poes is onlangs op 18-jarige leeftijd overleden, vertelt Rika.

De molen en zijn omgeving: een fraai monumentaal complex, een stukje historisch Haren waar veel mensen komen. Toch kan men niet zeggen dat dit complex altijd met het nodige respect is behandeld. Nieuwbouw aan de Rijksstraatweg betekende een aantasting. Het is de lezers van 'De Zelfzwichter' bekend dat enkele jaren geleden met succes protest werd aangetekend tegen plannen tot hoogbouw aan de westzijde van de molen. Ook kon met de gemeente een regeling worden getroffen ten aanzien van een herindeling van het molenerf. O.a. werd een gedeelte daarvan (aan de noordzijde) bestemd tot parkeerterrein.

In november 1989 zijn er jubilea gevierd. De zaak begon 65 jaar geleden en het echtpaar Van Ham-Ekkelkamp was 50 jaar getrouwd.